

чи переселенських організацій), проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні дослідження, К. А. Марков виділяє три течії в переселенському русі: реакційно-консервативна, консервативна і помірне переселення.

Після утворення «Спілки вигнаних» відбувається процес консолідації земляцтв в єдину організацію федерального типу, чому сприяли, підкреслює автор, тривалі цільові установи спілки — «права національних груп», «повернення Вітчизни», «повернення на Батьківщину», збереження етнокультурного вигляду переселенців тощо (с. 184). Можна виділити три головні напрями діяльності цієї спілки: політика в «інтересах повернення Батьківщини», культурна і соціальна політика.

З часу свого виникнення переселенські організації посіли значне місце в суспільно-політичній системі ФРН (на правому фланзі консервативних сил), бо відрізнялися від інших масштабністю своєї діяльності (як мінімум — підбиття підсумків другої світової війни та перегляд сучасних кордонів у Європі) і підтримкою провідних партій Західної Німеччини. Використовуючи процес взаємовпливу на федеральні установи країни, відштовхуючись від цілей зовнішньої політики ФРН в «епоху Аденауера», вони сприяли безпосередньому впливу земляцтв на державні, суспільні й політичні структури Західної Німеччини.

Як переконливо свідчить автор, економічне піднесення в 50-х рр., а потім нова східна політика кабінетів СДПН/ВлДП каталізували процес розпаду земляцтв. В зв'язку з тим, що спектр політичної діяльності останніх перемістився до центру, це значно послабило ті позиції, які вони займали доти. Автор правильно підкреслює, що до початку 80-х рр. переселенські організації вже втратили практично своє попереднє значення і були відсунуті на задній план суспільно-політичної системи ФРН.

Безумовно, в рецензованій праці є й деякі недоліки. Наприклад, в ній відсутній огляд німецької історіографії з проблем переселенців, майже немає полеміки із зарубіжними істориками. Разом з тим праця К. А. Маркова заповнює прогалини в історіографії суспільно-політичного розвитку ФРН, становить базу для наступних досліджень.

На сучасному етапі розвитку, коли історична наука в країнах СНД знаходиться на шляху переусвідомлення минулого, відходу від явлень і стереотипів, які панували раніше, дослідження К. А. Маркова значною мірою заповнює все ще існуючі «білі плями» в історії Німеччини.

О. Р. ДАВЛЕТОВ (Запоріжжя)

* * *

ОСНОВНІ МАТЕРІАЛИ РЕСПУБЛІКАНСЬКИХ МІЖВІДОМЧИХ НАУКОВИХ ЗБІРНИКІВ ТА ЖУРНАЛІВ ІСТОРИЧНОГО ПРОФІЛЮ (1993 р.)

Наукові праці з питань політичної історії: Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 172. Політичні партії на Україні (1905—1925 рр.). Київ. (Созицький М. Ю., Поліщук О. В. Національно-політична думка на Україні (кінець XIX — початок XX ст.); Шморгун П. М. Політичні партії України на початку XX ст.: соціальний склад, чисельність, типологія; Трофимович В. В. Польські соціалістичні організації в Києві (90-ті роки XIX ст.); Білоус А. О. Кадети в Києві в 1905—1907 рр.; Степанов Л. М., Ярош Д. В. Тактика спільних дій більшовиків з есерами на Україні в 1905—1907 рр.; Ясир М. Д.

З діяльності партійних осередків октябристів на Україні в 1905—1907 рр.; Петришина Л. В., Юрій А. К. Анархісти в Одесі в період першої революції в Росії; Леонов Л. О., Рябцев В. П. Допитання про взаємовідносини соціал-демократії та профспілок на Україні в 1907—1914 рр.; Гусев В. І. Бунд на Україні: місце в політичному житті (березень — жовтень 1917 р.); Панчук М. І. Партії українського національного комунізму; Ковальчук І. А. Історіографія становлення та діяльності українських політичних партій початку століття; Сусоров С. В. Діяльність організацій Партії соціалістів-революціонерів серед селянства України в 1905—1907 рр. (До історіографії проблеми).

Наукові праці з питань політичної історії: Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 173. Партії і соціальні групи в першій російській революції. Київ. Шморгун П. М. Національно-визвольний рух на Україні на початку ХХ ст.; Козицький М. Ю., Доморослий В. І. Українська парламентарська громада в I і II Державних думах; Литвин В. М. Політична партія: поняття і генезис; Білоус А. О. Українські кадети й національне питання; Гусев В. І. Бундівські організації України в 1905 р.; Павко А. І., Сусоров С. В. Розповсюдження видань Партії соціалістів-революціонерів у селах України (1905—1907 рр.); Ковальчук І. А. З політичного життя Києва під час перших революційних зворушень (За матеріалами преси); Коробейников О. Я. Розвиток капіталізму в Донбасі й Горлівське збройне повстання; Кліцаков І. О. Ради робітничих депутатів у Донбасі в 1905—1906 рр.; Іваненко Г. С., Заплатников Л. Т. Народні вчителі Донбасу в першій російській революції; Лещенко В. С., Мармазов Р. Л. Невідомі сторінки біографії В. Д. Данчича; Козицький М. Ю., Денисенко М. М. К. Д. Кускова під час подій 1905—1907 рр.; Трофимович В. В. Соціал-демократична організація Домбровського басейну в загальному політичному страйку (жовтень — листопад 1905 р.).

Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність. Міжвідомчий збірник наукових праць. Вип. 1. Київ. 1992. Дзюба І. М. Що за обрієм? (наша культурна спадщина і культурне майбуття); Ісаєвич Я. Д. Українська культура в середньовіччі і на світанку нової доби; Сисин Ф. Поняття нації в українській історіографії 1620—1690 рр.; Флоря Б. М. Запорозьке козацтво і плани Турецької війни Владислава IV (політика верхів і суспільна свідомість низів); Каппелер А. Національний рух українців у Росії та Галичині: спроба порівняння; Грицак Я. Й. До генези ідеї політичної самостійності України; Швагуляк М. М. Західноукраїнська суспільність напередодні та під час німецько-польської війни 1939 р.; Ільницький М. М. На перехрестях віку; Полюга Л. М. Українська мова у процесі духовного відродження народу (про збереження і тяглість національної свідомості).

Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 28. Дослідження з історії України. Львів, 1992. Козій А. М. Історико-географічна характеристика Холмської землі; Пасічник М. С. Політичні унії між Польщею і Литвою в історичній долі українського народу; Яремчук С. В. Історичні аспекти національного відродження у творчості галицьких романтиків першої половини ХІХ ст.; Шапірко І. О. Літературний альманах «Русалка Дністровая» та його творці; Макарчук С. А., Турій О. Ю. Політичні орієнтації греко-католицького духовенства Галичини у революції 1848—1849 рр.; Гордієнко В. Я. Німецькі колоністи на Україні у ХVІІІ—ХІХ ст.; Качараба С. П. Сезонна еміграція галицьких і буковинських сільськогосподарських робітників до Німеччини; Киричук Ю. А. Євген Петрушевич як громадсько-політичний діяч; Зінкевич Р. Д., Марискевич Т. Г. Формування перших українських військових з'єднань у

1917 р.; Берест Р. Я. Діяльність профлівиці на Західній Україні (1919—1939); Баран З. А. Участь трудящих Західної України у виборах в сейм та сенат (30-ті роки ХХ ст.); Сидорчук Ю. М. Амністійна кампанія 1926 р. на Західній Україні; Кондратюк К. К. Профспілки України в повоєнний період: деформації, шляхи оновлення; Глічов І. О., Сухий О. М. Українська національна школа в Галичині наприкінці XVIII — у першій половині ХІХ ст.

Вісник Львівського університету. Серія суспільних наук. Вип. 30. Актуальні проблеми суспільно-політичного і духовного розвитку в Україні. Львів, 1992. Поляруш Б. Ю. Про співвідношення національного і загальнолюдського в системі етнокультурних цінностей; Сеньо Т. Ю. Процеси духовного відродження і проблеми самовизначення філософії; Сафоник Л. М. Про становлення індивідуальності і пізнання; Кучерук С. С. Особливості категоріального освоєння світу в національній культурі; Добрянська Н. Г. Філософія (Київської Духовної Академії і становлення «філософії вседності»); З. С. Соловйова; Мальчевський О. М., Яртись А. В. Окатоличення української феодальної верхівки (1569—1648); Семків О. І., Шпильок В. А. Про предмет політології; Світа Г. М. Громадянське успільство: суть і проблеми формування; Денисенко В. М., Вдочин І. Я. Українська політична культура: проблеми дослідження особливості формування; Угрин Л. Я. Екологічний рух України: особливості і тенденції розвитку; Лагутін А. В. Політична культура: компроміс інтересів та ідеалів; Малик Я. Й., Танчин І. З. Боротьба політичних партій за молодь України в роки громадянської війни; Савинець В. А., Мороховський В. П. Солідарність українців західноукраїнських земель з голодуючим населенням Радянської України в 1932—1933 рр.; Ковалюк В. Р. До питання про викликання Народних Зборів Західної України; Трофимович В. В. Чобітники Домбровського басейну в загальному політичному страйку січні 1905 р.; Панчишин С. М. Світовий досвід організації ринкової економіки і радикальна економічна реформа в Україні; Лущик О., Покровський О. С. Розвиток трудових відносин і трудовий потенціал України; Островерх П. І., Гірняк М. М., Галуша В. Л. Підприємницька діяльність в Україні: деякі проблеми становлення; Гончар Ю. М., Цимбал Л. Л. Напрями відродження економіки українського села; Славюк Р. А. Значення досвіду кооперативного руху в селах України і перспективи його розвитку; Шавун В. М. Особистий інтерес та його реалізація в умовах становлення ринкової економіки; Кутузов М. Р. Дрібний бізнес в Україні: економічна доцільність використання досвіду західних країн.